

Satakuntaliitto

Asia: HE 99/2025 vp

**SATAKUNTALIITON LAUSUNTO EDUSKUNNAN VALTIONAVARAINVALIOKUNNAN TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTOLLE KOSKIEN HALLITUKSEN ESITYSTÄ VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026
TAE: 32.30.64 ELY-keskusten muutos alueellisiksi elinvoimakeskuksiksi – Muutosten vaikutukset maakuntien liittojen näkökulmasta**

Eduskunnan valtionvarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Satakuntaliitolta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarviosta vuodelle 2026. Valtionvarainvaliokunta on lausuntopyynnössään toivonut, että lausunnossa kiinnitetään erityisesti huomiota teemaan 32.30.64 EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttamisen - Painotukset ja kipupisteet. *ELY-keskusten muutos alueellisiksi elinvoimakeskuksiksi – Muutoksen vaikutukset maakuntien liittojen näkökulmasta.*

Satakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua kommenttinsa edellä olevassa kappaleessa mainitusta asiasta. Satakuntaliitto keskittyy valtion talousarviota koskevassa lausunnossaan etenkin alue- ja rakennepolitiikkaan sekä kansallista aluekehityspolitiikkaa sivuaviin asioihin.

Yleistä

Valtion aluehallintouudistuksen mukaisesti perustetaan vuoden 2026 alussa nykyisten 15 elinkeino-, liikenne – ja ympäristökeskusten pohjalta 10 alueellista elinvoimakeskusta, joilla on toimipaikka kaikissa maakunnissa. Uudistuksen yhteydessä Satakunnan ELY-keskus sulautuu osaksi uutta, perustettavaa Lounais-Suomen elinvoimakeskusta.

Satakuntaliiton mielestä on tärkeää, että uusilla elinvoimakeskuksilla tulee jatkossakin olemaan toimipaikka jokaisessa maakunnassa, myös Satakunnassa. Olennaista on myös, että elinvoimakeskuksen henkilökunta tuntee alueensa vahvuudet, erityispiirteet ja mahdollisuudet sekä oman toimialueensa maakuntaohjelmat. Satakunnan ELY-keskuksella ja Satakuntaliitolla on ollut erittäin hyvää, kumppanuuspohjaista yhteistyötä. Yhteistyö on ilmentynyt mm. maakuntaohjelman suunnittelussa sekä maakunnan yhteistyöryhmän toiminnassa. Satakuntaliitto toivoo, että maakunta sekä uusi elinvoimakeskus voivat myös jatkossa tehdä hyvää yhteistyötä mm. elinkeinojen, työllisyyden, työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton, maatalouden, liikenteen, ympäristön sekä EU:n rahoitusinstrumenttien parissa.

Lounais-Suomessa on erityisen tärkeää huolehtia hyvästä ja selkeästä työnjaosta mm. Satakuntaliiton sekä uuden elinvoimakeskuksen välillä. Tarvitaan selkeää yhteistyörakennetta sekä läsnäoloa Satakunnassa.

EU:n uusi ohjelmakausi 2028-2034, läheisyysperiaate sekä paikallinen demokratia

Euroopan komissio julkaisi 16.7.2025 esityksensä EU:n monivuotiseksi rahoituskehikseksi ja siihen liittyviksi asetuksiksi. EU-komission esitys sisältää merkittäviä rakenteellisia, hallinnollisia ja painopisteisiin liittyviä uudistuksia verrattuna nykyisen 2021-2027 ohjelmakauden sisältöön. Satakuntaliitto ei tässä lausunnossa ota kantaa uuden ohjelmakauden 2028-2034 valmisteluun muuten kuin toteamalla, että maakuntien liittojen tulee olla valtion ja alueiden välisessä kumppanuudessa olla mukana EU-komission esitykseen sisältyvän kansallisen ja alueellisen kumppanuusrahastoa koskevan nk. NRP-suunnitelman valmistelussa, päätöksenteossa ja toimeenpanossa.

Lain alueiden kehittämistä mukaan vastuu alueiden kehittämisestä on valtiolla ja kunnilla. Alueiden kehittämiseen liittyvien kunnan tehtävien hoitamisesta alueella vastaa lain 7 §:ssä tarkoitettu maakunnan liitto aluekehittämisviranomaisena.

Olennaista on muistaa, että maakunnan liiton omistavat paikalliset kunnat. Siksi tulevien elinvoimakeskuksen yhteistyö maakunnan liiton kanssa tuo valtion aluehallinnon piiriin myös kunnalliset paikallis- ja aluehallinnon toimijat. Nämä toimijat täydentävät osaltaan suomalaista demokraattista päätöksentekomekanismia sekä EU:n läheisyysperiaatetta.

Myös tulevien Elinvoimakeskusten ja maakuntien liittojen tiivis yhteistyö tukee EU:n läheisyysperiaatetta, jossa päätökset tehdään alimmalla mahdollisella tasolla sekä myös hajautetun ja hiljaisen tiedon ideaa, jonka mukaan päätös tulee tehdä mahdollisimman lähellä sitä koskevaa ympäristöä, jotta päätöksentekijöillä on mahdollisimman paljon paikallista tietoa ja mahdollisimman hyvät mahdollisuudet tutustua paikallisiin olosuhteisiin. Jokaisella maakunnan liitolla tulee myös halutessaan olla mahdollisuus toimia EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoitusta välittävänä toimielimenä.

Satakuntaliitto ei ota kantaa valtion aluehallintoon lukeutuvien tulevien nk. ”rakennerahasto-elinvoimakeskusten” tulevaan määrään tai sijaintiin muuten kuin toteamalla, että EU:n läheisyysperiaatteen soveltaminen myös tässä yhteydessä lisää yhteiskunnan vakautta sekä EU:n tunnettuutta ja hyväksyttävyyttä.

Maakunnan yhteistyöryhmä ja sen asema

Oleellista tulevien elinvoimakeskusten osalta on myös yhteistyö maakuntien liittojen hallinnoimien maakunnan yhteistyöryhmien kanssa. Maakunnan yhteistyöryhmä (MYR) toimii EU:n yleisasetuksen 8 artiklassa tarkoitettuna kumppanuuselimenä Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelman osalta. Sen toimintaa säätelee erikseen säädetty Laki alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta 756/2021.

Tulevien elinvoimakeskusten perustamisella on selkeitä vaikutuksia maakuntien yhteistyö-työryhmien sekä maakuntien yhteistyöryhmien sihteeristöjen asemaan (MYRS) toimintaan. Kummankin ryhmän kokoonpanoon tulee aluehallinnon muutoksen myötä tehdä henkilöstömuutokset. Tärkeää on elinvoimakeskusten osalta, että sekä MYR:n että MYRS:n jäsenillä on riittävä maakunnan toimintaympäristön ja elinkeinojen tuntemus. Maakunnan yhteistyöryhmällä on laissa alueiden kehittämisessä säädetyt tehtävät alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien toimeenpanossa, jotka tulee huomioida.

Maakuntaohjelma

Keskeinen maakunnan aluekehittämistä ohjaava asiakirja on maakuntaohjelma. Maakunnan liitto laatii maakunnan pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuvan maakuntaohjelman, jossa tarkennetaan maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa. Maakuntaohjelmaan sisältyy tai sen yhteydessä laaditaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategia. Maakuntien liitot huomioivat maakuntaohjelmaa laatiessaan kulloinkin voimassa olevan valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen painopisteet.

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden tahojen kanssa. Myös yhteistyö tulevien elinvoimakeskusten kanssa on tärkeää.

Maakunnan alueella toimivien viranomaisten, myös tulevien elinvoimakeskusten, tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista. Viranomaisten on myös muutoin arvioitava toimenpiteidensä vaikutuksia alueen kehitykseen.

Satakuntaliitto näkee toimivan alueellisen yhteistyön elinvoimakeskuksen kanssa olennaisen tärkeänä asiana alueen elinkeinojen, työllisyyden, maahanmuuton, maatalouden, saavutettavuuden ja liikenteen, ympäristön sekä EU:n rahoitusinstrumenttien käytön kannalta.

Puhtaan siirtymän mahdollisuudet

Talousarvioehdotuksen sivulla 633 todetaan, että valtion tavoitteena on erityisesti lisätä koko Suomen menestymistä elinkeinorakennetta uudistavien ja vihreää kasvua edistävien investointien houkuttelussa sekä tukea suunniteltujen ja jo toteutettujen investointien onnistumista. Tässä työssä korostuu elinkeinoelämän, kaupunkien, alueiden, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä valtion vuorovaikutteinen yhteistyö. Satakunnassa on Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n vihreän siirtymän dataikkunassa on suuntaa antava luettelo maakuntien vihreän siirtymän investointiaihiosta. Satakunta oli 8.10.2025 kyseessä olevan luettelon kärjessä yli 39 Mrd:n euron investointiaihiolla. Satakuntaliitto näkee tärkeänä, että valtion talousarviossa sekä uusien elinvoimakusten toiminnassa valtion aktiivinen panostus ja toimenpiteet puhtaan siirtymän investointien edistämiseen kohdistuvat myös Satakunnan maakuntaan esim. maakunnan korkeakoulutoimijoita sekä TKI-toimintaa tukemalla.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI) sekä alue- ja rakennepolitiikka

EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksella on ollut hyvin merkittävä rooli alueellisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tukemisessa eri maakunnissa. Erimerkiksi alueellisten innovaatioympäristöjen kehittäminen sekä mm. ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan edistäminen on kuluvalle ohjelmakaudella 2021-2027 tapahtunut merkittävässä määrin maakuntien liittojen välittämällä alue- ja rakennepolitiikan rahoituksella. Satakuntaliiton mielestä myös uudella ohjelmakaudella 2028-2024 on syytä pyrkiä alueellisten innovaatioympäristöjen sekä TKI-toiminnan kehittämiseen. Elinvoimakusten rooli ja yhteistyö maakuntien liittojen kanssa on myös tässä yhteydessä hyvin tärkeää.

Kansallinen AKKE-rahoitus mahdollisuutena

Valtion talousarvion lukuun 32.30 sisältyy myös kohta 40. *Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)*. Vaikka kyseessä ei ole EU:n alue- ja rakennepolitiikkaan kuuluva rahoituserä, haluaa Satakuntaliitto korostaa kyseisen kansallisen määrärahan merkitystä. *AKKE-rahoitus* on ollut maakuntien liittojen kannalta erittäin tärkeä. Kyseisellä määrärahalla on perinteisesti voitu joustavasti ja kevyellä byrokratialla käynnistää maakunnissa mm. erilaisia pienehköjä selvityksiä ja kehittämishankkeita, jotka ovat myös tukeneet EU:n alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden valmistelua, myös kansainvälisten kehittämishankkeiden valmistelua.

Valitettavasti ko. AKKE-määräraha pienentynyt viime vuosina merkittävästi. Esimerkiksi Etelä- ja Länsi-Suomeen ei ole viime vuosina osoitettu lainkaan ko. määrärahaa. Tilanne on vaikeuttanut aluekehittämistä maakunnissa merkittävästi. Kyseessä on pieni, mutta strategisesti erittäin tärkeä määräraha. Satakuntaliitto toivoo, että kyseinen ”Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukemisen (siirtomääräraha 3 v)” tasoa voitaisiin korottaa valtion talousarviossa ja osoittaa se kaikille maakuntien liitoille jaettavaksi aluekehittämistyöhön. EU:n uuden ohjelmakauden myötä Suomella täytyy, tilanteen niin vaatiessa, myös olla valmius korvata mahdollisesti pienenevää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoitusta kansallisella AKKE-rahoituksella.

Muita huomioita

Oleellista on jatkossa huolehtia myös siitä, että valtion vastinrahoitusta kilpailuille, EU:n suorille kehittämishankkeille hankkeille on saatavilla joko elinvoimakusten tai valtion keskushallinnon kautta. Kulttuuritoiminnan edistämisen, mm. kulttuuriympäristöohjelmien osalta yhteistyö maakuntien liittojen toimijoiden kanssa on tärkeää ja toivottavaa.

Elinvoimakuksen läsnäolo Satakunnassa sekä hyvä alueellinen tuntemus maakunnasta ovat keskeisiä asioita. Tätä edistää Elinvoimakuksen toisen toimipaikan sijainti Porissa. Satakuntaliitto olettaa ja toivoo, että jatkossakin Satakunnassa asioita tuntevia asiantuntijoita lähellä.

Erityisen tärkeää huolehtia hyvästä ja selkeästä työnjaosta mm. Satakuntaliiton sekä tulevan elinvoimakeskuksen välillä. Tarvitaan selkeää yhteistyörakennetta. Tämän pohdintaan auttanevat vanhat käytänteet Satakuntaliiton välillä sekä SATELY:n ja VSELY:n välinen hyvä aiempi yhteistyö. Myös Elinvoimakeskusten henkilökunnan valinta on hyvin tärkeää. Riippuen elinvoimakeskukseen valittavista henkilöistä, uusi elinvoimakeskus voi joko lisätä kilpailua tai luoda synergiaa maakuntien välillä. Satakuntaliitto toivoo, että synergiaetu lisääntyisi.

Porissa, 23.10.2025

Timo Vesiluoma
Aluekehitysjohtaja

Susanna Roslöf
Alueiden käytön johtaja

Lausunnon määräaika on torstaina 23.10.2025 klo 12:00 mennessä. Vastaus tulee lähettää osoitteeseen sara.kuitunen@eduskunta.fi.